

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. 9. Quid faciendum quando vtrimque est dubium: scilicet, Vtrum liceat
facere, & an teneat omittere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

Rom. 14.

Probatur cōmuniter ex illo ad Rom. 14. Quid quid non est ex fide, peccatū est; id est, ex credulitate, qua credas hoc esse licitum; de hac enim fide loquitur Apost. Ratio est, Quia qui cum tali dubio operatur, apertē se exponit periculo peccandi: ergo peccat; iuxta id Ecclesiastæ 3. Qui amat periculum, peribit in. Hinc sequitur, hominem peccare quotiescur aliquid facit, nesciens an sit licitum, an illicitum.

55
Iudicium moraliter certum, est necessarium, ut voluntas sit bona.

Petes, An ergo debeat esse certus esse licitum? Respondeo, Debere esse moraliter certum hoc opus cum his circumstantijs sibi esse licitum; id est, se in eo nō peccare, vt rectē Nauar. sup. n. 58:

Ratio est, Quia debet esse iudicium prudens, quo hoc faciat: iudicium autem prudens debet esse moraliter euidens & certum. Dico moraliter, quia non est opus euidentiā Mathematicā, vel certitudine fidei; sed qualis in rebus humanis haberi solet.

Aduerte tamen, cūm hoc iudicium practicum possit consistere cum dubio speculatiuo, id non semper excludere omnem scrupulum & formidinem; quia ex dubio speculatiuo assidue suggeritur aliqua ratio dubitandi, quæ facile scrupulum parit, nisi fortē quis sit iudicio benē firmo; & rationes, ob quas practice censet esse licitum, constanter consideret.

56
Conscientia speculatiue dubia, vel practice in vniuersali, si in particulari non dubitet, est recta.

Dico Secundō, Quamuis conscientia speculatiue sit dubia, vel etiam practice in vniuersali; si tamen in particulari non dubitet practice, & determinate iudicet cum his circumstantijs hoc opus esse licitum, voluntas consentiens poterit esse recta. V. g. Subditus etsi speculatiue nesciat vtrum bellum sui Principis sit iustum an iniustum, tamen in particulari potest iudicare sibi esse licitum; quia non constat ipsi esse iniustum; vt expressē docet Augustinus libi. 22. contra Faustum c. 75. Sic mulier quæ bona fide contraxit, si postea superueniat dubiū de matrimonij firmitate; potest tamen in particulari iudicare hic & nunc sibi licere reddere debitum, vt expressē habetur cap. Dominus, de secundis nuptijs.

Subditus in bello sui Regis.

Mulier quæ bona fide contraxit.

Ratio est, Quia ex alijs principijs pendet veritas iudicij speculatiui, ex alijs practici: alia enim rationes necessaria sunt, vt credas hunc, de quo dubitas, esse maritū tuum; alia, vt credas te posse ei debitum reddere: alia, vt credas bellum in se esse iustum; alia, vt credas te posse militare. Pari modo ob aliam rationem credimus aliquid esse verum absolute sine circumstantijs; ob aliam verō cum circumstantijs in particulari.

Aliunde pendet veritas speculatiua, aliunde practica.

57
Solutio officio.

Dices, Qui dubitat in vniuersali, etiam necessario dubitat in particulari: ergo fieri nequit vt tunc habeat determinatum iudicium in particulari.

Dubitans in vniuersali, dubitat in particulari uniformiter accipio.

Respondeo, Qui dubitat in vniuersali, necessario etiam dubitat in particulari, si vtrumque consideretur cum iisdem circumstantijs (etsi contrarium videatur sentire Nauarrus supra nu. 62. & Caietanus hoc loco:) quia in vtroque est eadem ratio dubitandi. Sed si illud particulare accipiatur cum certis circumstantijs, cum quibus non consideratur vniuersale, fieri potest vt de eo non dubites, quamuis dubites in vniuersali. V. g. Dubitas in genere vtrum die Festo licitum sit facere iter; si tamen tibi aliqua grauis causa superueniat, non dubitas quin tibi ob hanc causam liceat.

DVBIVM IX.

Quid faciendum quando vtrumque est dubium, scilicet, vtrum liceat facere, & an teneatur omittere?

Exempli gratiā, Vxorē petente debitum, maritus dubitat an possit reddere, ne fortē committat fornicationem, eō quōd sit incertus de firmitate matrimonij; & ex altera parte dubitat an possit negare, ne fortē faciat iniuriam coniugi. Præcepit aliquid Superior, de quo dubitat inferior an sit licitum. Debes adesse infirmo, & simul incumbit obligatio Sacri audiendi, &c.

38

Respondeo & Dico Primō, In tali casu, quando videntur concurrere obligationes contrariæ, vt voluntas sit recta, necesse est alteram partem determinate iudicet hic & nunc sibi esse licitam. Ratio est, quia aliqui ipso modo eligēdi exponit se periculo erradi, siue eligat facere siue omittere.

Quando obligationes contrariæ concurrunt.

Dico Secundō, In huiusmodi dubijs, vt prudenter iudicet, hæc sunt obseruanda. Primō, Vtatur aliorum consilio, si potest, & res patiat. Secundō, Si id nō potest, vel quia res non patitur, vel quia consilium non est ad manum; consideret per se diligenter vtrum videatur minus malum, & hoc eligat: hoc enim in tali casu censetur licitum & honestum; minus enim malum comparatum ad maius, rationem boni habet; vt rectē docet Aristot. 5. Ethic. cap. 3. Vt, minus mali est in dubio matrimonij, reddere debitum vxori petenti, quam negare; quia minus malum est exponere se periculo incontinentiæ incerto, quam coniugem spoliare certo iure quod habet ratione possessionis matrimonij bona fide contracti, & hæctenus continuati. Sic minus malum est omittere Sacrum, quam deserere infirmum; quia illud est contra præceptum affirmatiuum iuris humani; hoc verō est contra præceptum negatiuum iuris naturalis. Et sic in cæteris.

59
Obseruanda ut hic prudenter eligat.

Dico Tertio, Quod si in tali casu aliquis eligat id quod ei videtur maius malum, si quidem videatur magnus excessus, erit peccatum mortale; si paruus, erit veniale. Dico Quarto, Si vtrumque videatur æquale malum, poterit eligere vtrum maluerit. Patet, Quia nulla est ratio cur hoc potius quam illud teneatur acceptare. Ratio horum omnium est, Quia nemo vniuersaliter villo casu potest obligari ad impossibile: atqui concurrentibus occasionibus contrarijs, impossibile est vtrique satisfacere: ergo necesse est alteram cessare; cessabit autem ea quæ est minor; necesse enim est, vt hæc cedat maiori: ergo contra hanc licebit facere. Quod si vtraque sit æqualis, vtra vis cessabit; vnde poteris facere contra vtram libet. Vt, si dubites an in extrema necessitate ratione famis, hostis, ignis, vel aquæ, debeas succurrere vxori, an filio primogenito; videatur quæ tibi par obligatio; nec valeas vtrique succurrere; potes vtri libuerit.

In dubio matrimonij potius reddas, quam ne coniugem spoliare certo iure quod habet ratione possessionis matrimonij bona fide contracti, & hæctenus continuati.

Potius omittere Sacrum, quam audire, quam agrum deserere.

60
Si eligat maius malum, quale sit peccatū.

Si æquale malum, quid eliget?

An vxori, an primogenito in fame succurrere.

Nec refert, Vtrum te ipsum tuā culpā in hanc perplexitatem conieceris, an absque culpā incidaris; quia in omni euentu potes te ita gerere, vt nouo peccato non pecces, faciendo pro illo tempore quod in te est; nullo enim tempore Deus amplius ab homine requirit, vt rectē docet Gerson

61
Quid si te in hanc necessitatem conieceris?

et Gerson in 2. parte Tract. 1. qui est, *regula moralis*, columna 2. Qui enim sua culpa se coniecit in illam difficultatem, potest de illa dolere; & ita, quod ex ea necessario sequitur, non imputabitur ad culpam, & non erit voluntarium: ut si abieceris Breuiarium, ne possis legere officium; si postea doleas, & facias quod in te est; omisio officij non erit peccatum. Vide Couarruiam in 4. decret. 2. parte, cap. 7. §. 2. nu. 101.

Omissio officij ex abiectione Breuiarij.

D V B I V M X.

Vtrum semper in dubijs tutior pars sit eligenda?

62 **R**espondeo, Non semper id esse necessarium, sed aliquando posse nos sequi partem minus tutam. Ut autem intelligatur quando id possimus, & quando non,

Negatur.

Notandum est, Dubium esse posse de varia materia; ut de Natalibus, de Dominio, de Censura, de Matrimonio, de Voto, de Lege vel precepto. Nunc

Dico Primò, Quando pars minus tuta per rationes vel auctoritates prudentum, sit verè probabilis, non tenemur sequi partem tutiorem. Patet ex dictis dubio 7. Hac ratione potest se homo in plerisque dubijs expedire; quia plerumque post adhibitam inquisitionem debitam, altera, vel etiam vtraque pars redditur probabilis.

63 Si dubium sit de natalibus.

Dico Secundò, Si dubites de tuis natalibus, vtrum sis legitimus an illegitimus; naturalis an spurius, non est sequenda pars tutior, sed mitior. Ita Siluester Verbo filij, quaest. 12. ex Panormitano & alijs Doctoribus; estque communis sententia DD. Ratio est, Quia nulla aequitas postulat ut tam graue onus, tamque odiosam conditione assumas, nisi moraliter de ea constet.

Dices, Periculum est ne legitimis heredibus fiat iniuria, quam teneris vitare: ergo, &c.

Respondeo, Ex altera parte etiam est periculum, & quidem maioris iniuria, scilicet ut habearis illegitimus, cum fortè non sis, & ab hereditate tibi debita excludaris. Nemo autem in dubio tenetur subire maius malum, ut euitet minus malum alterius. Et hoc modo limitanda est illa regula, *In dubio tutior pars est eligenda*, scilicet, nisi tibi inde maius incommòdum impendeat.

64 Dubij illegitimi & expositiij promoueri possunt ad Ordines.

Hinc sequitur, Posse huiusmodi promoueri ad Ordines sine dispensatione. Si enim non esset censendus illegitimus, nisi moraliter constet; non esset etiam censendus irregularis ob defectum natalium. Idem dicendum de pueris expositiis, ut docet Ananias, Filinus, & Gabriel Paleotus, qui dicit hanc esse communem opinionem, ut refert Couarruias *Clementina*, *si furiosus* in proemio, num. 9. (etiamsi ipse non omnino consentiat.) Quod confirmauit Gregorius XIV. anno 1591. decernens ut habeantur pro legitimis & puri sanguinis ad omnes praebendas; idque merito. Cum enim sapere etiam legitimi exponantur propter paupertatem parentum; cur expositi potius praesumerentur illegitimi, cum periculo grauis & irreparabilis damni, quam legitimi, sine illius iniuria?

65 Si dubium de Dominio.

Dico Tertio, Si dubites, vtrum haec res, quam bona fide haecenus possedisti, sit aliena;

teneris inquirere veritatem, nec antea potes eam consumere, vel alienare (nisi fortè alia aliqua causa urgeat; ut rei corruptio, vel grauis tua necessitas.) Sed si post debitam diligentiam maneat dubium; non teneris sequi partem tutiorem, restituyendo illa alteri (ut vult Adrianus Quodl. 2.) sed potes eam integram retinere. Ita passim Doctores. Couar. *regula possessor.* p. 2. §. 7. num. 5. Ioannes Medina q. 17. de restitutione. Sotus in 4. dist. 27. q. 1. a. 3. & Siluester Verbo Praescriptio, num. 3. §. Tertium, vbi citat Glossam, & Panormitanum, qui hanc sententiam dicit esse communem. Ratio est; Quia *In dubio melior est conditio possidentis*, ut habet regula Iuris.

Vbi nota, Hanc regulam intelligendam de eo qui bona fide coepit possidere: si enim dubia fide coepit de coepit, perseverante dubio post examen veritatis, non potest eam integram retinere; sed tenetur diuidere cum eo, cuius esse dubitatur, idque pro ratione dubij, ut docet Medina supra; & colligitur ex Caiet. 2. 2. qu. 62. a. 5. & Soto lib. 4. de Iust. q. 7. a. 1. ad 3. qui docent, rem inter duos dominos dubios esse diuidendam. Ratio est, quia cum neutri possessio suffragetur, & alioqui vtrimque sit dubium vtrius sit, nulla est ratio cur alteri tota detur.

Dico Quarto, In dubio Iuris (v. g. Vtrum contractus sit licitus: Vtrum ob tale opus non incuratur Censura) ante examen rei, sequenda est pars tutior; post sufficiens examen, si non potest aliquid determinati in alteram partem haberi, non est necesse sequi partem tutiorem, praesertim quando ea est multum onerosa.

Prior pars patet ex dictis; Quia alioqui exponit se manifesto periculo peccati.

Altera pars probatur, Primò, Quia si post diligens examen non potest determinate cognosci tutiorem partem esse iure definitam, probabiliter praesumi potest non esse definitam: si enim esset definita, posset per diligens examen deprehendi.

Secundò, Quia quando quis vtrimque habet rationes vel auctoritates aequè probabiles, non tenetur sequi partem tutiorem: ergo etiam non tenetur, quando post examen non deprehendit tutiorem partem esse definitam. Consequentia patet; Quia ille qui habet rationes vtrimque probabiles, non est magis certus de veritate partis mitioris, quam hic certus sit facto examine: quin imò hic habet maiorem rationem praesumendi partem tutiorem non esse definitam, eò quòd de ea non potuerit quidquam determinate cognosci.

Tertio, Quia Iura debent esse talia, ut per diligens examen possint determinate cognosci; quia pertinent ad omnes: si ergo per diligens examen aliquod ius non possit sic cognosci, merito censetur non existere.

Dico Quintò, Idem censendum est in dubio facti de Lege, vel Voto, quando dubitatur vtrum lex sit lata, vtrum votum sit emissum. Ita Sotus lib. 7. de Iust. qu. 3. art. 2. & Medina in Summa lib. 1. cap. 13. §. 7.

De Lege, Probatur, Quia post diligentiam, si non deprehendas determinate esse promulgatam, potes merito praesumere non esse; debent enim leges ita promulgari, ut possint ab omnibus cognosci.

De voto